

І.К. Андріанова, канд. екон. наук, доцент

А.Ю. Бричка, магістрант

Миколаївський національний аграрний університет

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Постановка проблеми. За сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин посилюється значення зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. Установлення нових стандартів здійснення зовнішньоекономічних зв'язків та їх результативності, стимулювання розвитку конкурентних переваг для забезпечення стійких позицій на зовнішньому ринку та впровадження досягнень науки і техніки для підвищення ефективності виробничої діяльності підприємств потребує впровадження ними раціональної системи управління зовнішньоекономічною діяльністю. Саме тому особливої актуальності набуває аналіз проблем, пов'язаних із впливом факторів, які забезпечують ефективність здійснення зовнішніх відносин суб'єктів господарювання та на цій основі – удосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам організації та управління зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) підприємств, стратегіям їх виходу на зовнішні ринки та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції присвячено низку публікацій вітчизняних та іноземних дослідників. Однак система узгодженого розвитку зовнішньоекономічної діяльності та механізми її реалізації на сучасних підприємствах є недостатньо розвинутими.

Аналіз наукової літератури показав, що велика кількість наукових праць Г. Азоева, В. Авдеєнка, І. Багрової, Б. Губського, Г. Дроздової, П. Зав'ялової, І. Іващук, І. Кірцнера, Ф. Котлера, Ю. Макогона, М. Мескона, Л. Михайлової, М. Познера, М. Портера, Р. Фатхутдінова, Ф. Хайека, Й. Шумпетера присвячена сутності, оцінці та організації зовнішньоекономічної діяльності виробничих систем. Теоретичні засади формування зовнішньої політики викладені в працях Р. Вернена, Р. Коуза, В. Леонтьєва, Б. Оліна, Д. Рікардо, А. Сміта, Е. Хекшера. Проблеми

управління підприємством та фактори, які впливають на його зовнішньоекономічну діяльність, досліджуються в працях таких відомих закордонних і вітчизняних вчених-економістів, як Дж. М. Даннінг, І. Коломієць, В. Колонтай, Ж. Б. Сей, Р. Солоу, Р. Харрод, С. Хаймер та ін.

Формулювання цілей статті. Аналіз існуючих публікацій дозволив зробити висновок про те, що питання, пов'язані з формуванням сучасних теоретичних і методичних підходів щодо вирішення завдань удосконалення системи управління зовнішньоекономічною діяльністю аграрного підприємства за умов конкуренції, недостатньо висвітлені в сучасній економічній літературі. Отже, виникає необхідність у науковому обґрунтуванні та розробці теоретико-методичних основ раціоналізації системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній економіці провідні позиції належать підприємствам, орієнтованим на знання (knowledge-driven) [1]. Отже, хоча природно-матеріальні ресурси продовжують виступати основою для створення економічних благ, зростання і розвиток всієї господарської системи забезпечуються відтепер вже не стільки зовнішніми, скільки внутрішніми, нематеріальними чинниками, серед яких особливе місце належить управлінню, яке в широкому розумінні являє собою особливий вид діяльності, що реалізується через процес планування, організації, мотивації та контролю спільних дій [2]. Система управління як сфера суспільної практики включає чотири головні групи елементів: механізм управління, структуру управління, процес управління, розвиток управління. Механізм управління ЗЕД аграрного підприємства формується такими елементами: принципами, цілями, функціями і методами управління. Структура управління включає організаційну структуру, кадри і технічні засоби управління. Структура являє собою статичну характеристику системи управління. Організаційна структура управління формується в процесі розподілу формальних ролей в організації і встановленні зв'язків між ними, а також між частинами структури. В системі управління працюють люди (кадри управління), які використовують у своїй роботі відповідні технічні засоби. Процес управління – це динамічна характеристика системи управління. Він включає взаємодію зазначених вище елементів структури з метою прийняття рішень, визначення технології і процедур роботи, організації праці робітників управління тощо. Основний продукт (результат) управлінської діяльності – це рішення. Обов'язковим компонентом функціонування системи управління є її розвиток. Розвиток управління потребує якісної та кількісної оцінки його ефективності, конкретних

підсумків раціоналізації управління. Ефективність управління зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) підприємства в умовах розвитку інноваційної економіки значною мірою залежить від забезпеченості особи, що приймає рішення, своєчасною, повною й достовірною інформацією. У зв'язку із цим актуальними є питання формування системи підтримки прийняття управлінських рішень, яка повинна не тільки забезпечувати керівництво інформацією про поточний стан справ, але й надавати можливість прогнозування тих або інших змін внутрішнього й зовнішнього середовища підприємства – суб'єкта ЗЕД.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств регіонів України і, зокрема, Миколаївської області, вимагає цілеспрямованого системного підходу та якісного інформаційного забезпечення. Сільськогосподарська діяльність здійснюється на площі, яка займає 2011 тис. га сільськогосподарських угідь, з яких 1696 тис. га ріллі, що становить 5 % орної землі в Україні. На одну особу в області припадає 1,36 га орної землі, в Україні – 0,68 га, у Європі цей показник становить у цілому 0,25 га, у тому числі у Польщі – 0,30 га, Франції – 0,31 га [3].

Стратегічною метою управління підприємствами аграрного сектора Миколаївської області є досягнення стабільного економічного зростання шляхом забезпечення умов для підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках на базі нарощування обсягів інвестицій та їх інноваційного спрямування, розвиток експортного потенціалу, поліпшення його структури, збільшення обсягів іноземних інвестицій. Реалізація вказаної мети передбачає: збільшення випуску продукції сільського господарства на основі сучасних технологій переробки, зберігання, пакування, транспортування та реалізації продукції; збільшення обсягів експорту продукції агропродовольчого комплексу, виноробної, лікеро-горілчаної, плодово-виноградної та овочевої продукції і продукції переробної промисловості; впровадження енергоощадних технологій; сприяння впровадженню міжнародних технічних стандартів серії ISO та правил у виробництво; сприяння залученню іноземних інвестицій в економіку області, зокрема створення ефективної системи інституціонального забезпечення діяльності інвесторів, а саме – надання підтримки інвестиційним проектам у високотехнологічних сферах діяльності; забезпечення зниження регуляторного тиску на інвесторів (упровадження спрощеної системи дозволів, реєстрації, ліцензування); участь в інвестиційних форумах в Україні та за кордоном; надання методичної допомоги суб'єктам господарювання у питанні розроблення інвестиційних проектів, які відповідають вимогам світових інвестиційних

фондів; організація виставкової та рекламної діяльності з метою забезпечення ринку збуту конкурентоспроможної продукції та високих технологій.

Підвищенню гнучкості й оперативності управління сприяє розробка й упровадження в аграрних підприємствах системи моніторингу. Наявність системи моніторингу ЗЕД на підприємствах скорочує витрати часу на ухвалення рішень; підвищує їх якість, запобігає можливості виникнення небажаних ситуацій [4]. Система моніторингу повинна давати змогу оцінювати поточні результати ЗЕД підприємства і вчасно приймати управлінські рішення з корегування основних параметрів діяльності й усуненню несприятливих факторів. У процесі моніторингу варто використовувати систему індикаторів у структурі яких можна виокремити такі групи: виробничу, фінансову, маркетингову, кадрову, інноваційну, інформаційну, управлінську, комерційну. Вказані індикатори моніторингу ЗЕД підприємства можна використовувати у комплексі або відокремлено залежно від аналітичних цілей суб'єктів оцінювання.

Висновки. У сучасній економіці забезпечення ефективного управлінського впливу на економічну систему неможливе без обробки первинної інформації. Отже, систему моніторингу можемо віднести до ключових інструментів розвитку ЗЕД, оскільки її використання дозволяє відслідковувати зміни, що відбуваються у сфері зовнішньоекономічної діяльності, і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Бібліографічний список: 1. Портер М. Конкуренция / М. Портер: пер. с англ. – М., 2000. – 340 с. 2. Батченко Л.В. Зовнішньоекономічна діяльність: теорія і практика сучасного менеджменту / Л.В. Батченко, Г.М. Дроздова, В.В. Дятлова. – Донецьк: Норд-Прес, 2005. – 244 с. 3. Головне управління статистики у Миколаївській області. Статистичні дані [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>. 4. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: пер. з англ. / Д. Дерлоу. – К.: Всесвіт: Наук. думка, 2001. – 242 с. – С. 32.

Андрианова И.К., Брычка А.Ю. Совершенствование системы управления внешнеэкономической деятельностью аграрных предприятий. Рассмотрены аспекты совершенствования управления внешнеэкономической деятельностью аграрных предприятий. Предложена разработка и внедрение в аграрных предприятиях системы мониторинга с целью повышения гибкости и оперативности управления.

Andrianova I. Brychka A. Improvement the management system of

agricultural enterprises external economic activity. The aspects of the improvement of international management of agricultural enterprises. A design and implementation on farms monitoring system in order to improve the flexibility and efficiency of management.